

Verlenging van den termijn, gelurende welken de wet van 19 Januari 1890 (*Staatsblad* n°. 1) van kracht blijft.

[42. 1.]

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

MIJNE HEEREN!

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Wij E M M A, Koningin-Weduwe, Regentes van het Koninkrijk

Bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet tot verlenging van den termijn, gedurende welken de wet van 19 Januari 1890 (*Staatsblad* n°. 1) van kracht blijft.

De toelichtende memorie, die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Het Loo, den 23 September 1891.

E M M A.

[42. 2.]

ONTWERP VAN WET.

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT WILHELMINA, BNZ.

WIJ E M M A, ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is den bij art. 18, eerste lid, der wet van 19 Januari 1890 (*Staatsblad* n°. 1) vastgestelden termijn, gedurende welken die wet van kracht blijft, te verlengen;

Zoo is het dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Eenig artikel.

In het eerste lid van artikel 18 der wet van 19 Januari 1890 (*Staatsblad* n°. 1) wordt in plaats van » Januari » gelezen » Juli ».

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie.

*De Minister van Waterstaat,
Handel en Nijverheid.*

[42. 3.]

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het is gebleken, dat de Staatscommissie, bedoeld bij art. 1 der wet van 19 Januari 1890 (*Staatsblad* n°. 1), wil zij de haar opgedragen taak, naar de deels reeds vastgestelde, deels ontworpen plannen van getuigenverhooren, behoorlijk ten einde brengen, in het geheel eene tijdsruimte van ruim twee jaren zal behoeven.

Het is mitsdien in 't belang der zaak dat bedoelde op 5 Mei 1890 geïnstalleerde Staatscommissie tot ongeveer het midden van het jaar 1892 haar wettelijk karakter kunne behouden, zoodat eene verlenging van den termijn gesteld bij art. 18, eerste lid, der wet van 19 Januari 1890 (*Staatsblad* n°. 1) met den tijd van 6 maanden wenschelijk is.

Daartoe strekt nevenvermelde wetsvoordracht.

*De Minister van Justitie,
SMIDT.*

*De Minister van Waterstaat, Handel
en Nijverheid,*

C. LELY.

[42. 4.]

VOORLOOPIG VERSLAG.

Bij het afdelingsonderzoek omtrent dit wetsontwerp werden de volgende opmerkingen vernomen.

Van verschillende zijden werd hulde gebracht aan de wijze, waarop de Commissie van Enquête hare moeilijke en omvangrijke taak opvat en ten uitvoer brengt. Nochtans gingen enkele stemmen op, die, hoewel tot op zekere hoogte zich bij dien lof aansluitende en ten volle erkennende dat het stellen van de vragen eene niet gemakkelijke taak is, toch wenschten op te merken, dat het onderzoek niet altijd met de noodige objectiviteit werd geleid. Met de grootste zorg moet vermeden worden, dat door de wijze, waarop de vragen gesteld worden, eene bepaalde strekking, in welke richting dan ook, aan de antwoorden wordt gegeven. Deze leden betwijfelden, of in dit opzicht alle afdelingen der Commissie wel steeds even gelukkig zijn geweest.

In de meeste afdelingen werd gevraagd, of de Regeering voornemens is aan de Commissie van Enquête op te dragen, ook den veldarbeid in haar onderzoek op te nemen. Dat de Regeering hiertoe krachtens art. 1 der wet van 19 Januari 1890 (*Staatsblad* n°. 1) de bevoegdheid heeft, scheen niet twijfelachtig; ook de onlangs afgetreden Minister van Justitie was, blijkens hetgeen door hem gesproken werd in de vergadering der Tweede Kamer van 21 November 1889 (1), deze meening toegedaan en hij vond op dit punt bij niemand tegenspraak.

Omtrent de wenschelijkheid der uitbreiding van de taak der commissie, ook tot den veldarbeid, werd zeer verschillend gelacht. Sommige leden verklaarden zich daar sterk voor, op de gronden in de genoemde vergadering der Kamer ontwikkeld door mr. KERDIJK en anderen, waarmede deze leden bij de tegenwoordige Regeering instemming verwachtten. Liet men, aldus betoogden zij, thans de gelegenheid, om de leemte in het onderzoek aan te vullen, ongebruikt voorbijgaan, dan zou deze zich niet spoedig weder voordoen, want eene speciale wet tot het houden van een enquête naar de arbeidsverhoudingen bij den landbouw, was vooreerst niet te verwachten. De verslagen der Landbouwcommissie, benoemd bij Koninklijk besluit van 18 September 1886 n°. 28, hoe belangrijk ook op andere punten, gaven nagenoeg geen licht omtrent de onderwerpen, waarnaar deze Enquêtocommissie zou hebben te onderzoeken. De onderzinding had in dit opzicht hen in het gelijk gesteld, die dit voorspelden, toen de vorige Minister van Justitie de uitbreiding der Enquête tot den landbouw, met een beroep op de Landbouwcommissie, overbodig noemde.

Andere leden konden zich met deze beschouwingen geenszins vereenigen. Huns inziens zou eene enquête naar arbeidsverhoudingen bij den landbouw niet de gewenschte resultaten opleveren. De toestanden verschilden zoozeer, niet alleen in de verschillende deelen des lands, maar ook in eene zelfde streek, dat het voor eene enquête-commissie wel ondoenlijk mocht heeten in hare verslagen een zelfs slechts bij benadering juist beeld van de werkelijkheid terug te geven. Daarbij kwam, dat een veel grooter aantal personen door eigen ondervinding bekend is met het landbouwbedrijf en al wat daarmee samenhangt, dan met de industrie in hare verschillende vertakkingen, zoodat op het gebied van den landbouw een enquête minder reden van bestaan heeft. Voorts werd ook de samenstelling van de tegenwoordige Enquêtocommissie niet geschikt geacht voor een onderzoek op het gebied van den landbouw, hetgeen trouwens niet te verwonderen was, daar, bij de benoeming der leden, dat onderzoek niet in de bedoeling heeft gelegen. Ten slotte zou het gevraagde onderzoek wederom een zeer lang tijdsverloop in beslag nemen, en het scheen voorzichtig, in stede van verdere bouwstoffen te blijven aandragen, eindelijk over te gaan tot het rangschikken van het vele reeds verzameld materiaal en tot het maken van de plannen, wat daarmede aan te vangen.

In antwoord op deze opmerkingen werd aangevoerd, vooreerst dat de bearbeiding van de voorhanden stof niet ba-

(1) *Handelingen der Staten-Generaal*, Zitting 1889—1890. Tweede Kamer bladz. 183 e. v.